

*Турпак Т., к.е.н., доцент
Національний транспортний університет,
м. Київ, Україна*

*Наконечна С., ст. викладач
Національний транспортний університет,
м. Київ, Україна*

*Ткачук Т., ст. викладач
Національний транспортний університет,
м. Київ, Україна*

ОСОБЛИВОСТІ ПРОЦЕСУ ФОРМУВАННЯ СУЧАСНОЇ СИСТЕМИ ОПОДАТКУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ В УКРАЇНІ

Система оподаткування підприємств, як інструмент державного регулювання економічних і соціальних процесів має відображати інтереси держави, підприємницьких структур та громадян. В той час практика свідчить про низький рівень ефективності вітчизняної моделі оподаткування підприємств, її неадекватність умовам функціонування ринкового господарства. Саме тому питання удосконалення системи оподаткування підприємств сьогодні знаходяться в числі важливих фінансово-економічних проблем, від позитивного вирішення яких значною мірою залежить доля трансформаційних процесів в Україні.

Вагомий внесок у розробку теоретичних основ оподаткування внесли зарубіжні вчені С.Брюс, А.Лаффер, К.Макконел та інші. Також і українські вчені: В.Андрущенко, А.Даниленко, А.Поддєрьогін та інші.

Податки – складна і надзвичайно впливова на всі економічні явища та процеси фінансова категорія. З одного боку (Фіскальна функція), податки – це фінансове підґрунтя існування держави, мірило її можливостей у світовому економічному просторі щодо розвитку науки, освіти, культури, гарантування економічної безпеки, зростання суспільного добробуту народу. Із другого боку (Регулююча функція), податки – це знаряддя перерозподілу доходів юридичних і фізичних осіб у державі, що зачіпає інтереси не тільки кожного підприємця чи громадянина, а й цілих верств населення і соціальних груп, між якими точиться жорстока боротьба за форми й методи розподілу та перерозподілу. Функції податків діють одночасно і взаємоузгоджено й не протистоять одна одній.

Податки розділяють на прямі та непрямі. Прямі податки встановлюються безпосередньо на доходи і майно платників і сплачуються ними з власних надходжень грошових коштів. Непрямі податки встановлюються на товари і послуги у вигляді надбавок до ціни товару чи послуги (акцизний податок,

податок на додану вартість, мито), оплачуються покупцями при купівлі товарів та отриманні послуг, а в бюджет вносяться продавцями цих товарів та послуг. Непрямі податки відіграють важливу роль у формуванні доходів Державного бюджету (більше 45 % доходів).

Податкова система України – сукупність загальнодержавних та місцевих податків і зборів. Їх склад зазнав суттєвих змін упродовж 1991–2016 рр. Натепер існують такі основні загальнодержавні податки й збори: податок на прибуток підприємств; податок на додану вартість; податок на доходи фізичних осіб; акцизний податок; екологічний податок; рентна плата; мито. До місцевих податків і зборів: податок на майно; єдиний податок; збір за місяця для паркування транспортних засобів; туристичний збір.

Частих змін зазнавали і ставки податків та зборів, зокрема податку на прибуток, податку на додатну вартість (ПДВ), податку на доходи фізичних осіб (ПДФО), оскільки, саме ці податки є основними при формуванні державного бюджету України (Табл. 1).

Податкова система України почала своє формування ще з часів набуття нашою державою незалежності, але й до сьогодні цей процес залишається незавершеним. І хоча сучасна податкова система зазнала значних змін на краще, вона все ще залишається недосконалою та характеризується значними недоліками: постійні зміни у складі податків і зборів, зміни ставок податків і зборів, зміни об'єкту оподаткування та порядку його визначення, щорічна поява нових форм декларацій та форм податкової накладної та постійні намагання влади «знищити» малий бізнес. Нажаль, податковій політиці України не притаманні соціальна справедливість, рівномірність розподілу податкового тягаря, адміністративна простота. Значний тіньовий сектор в економіці – яскраве свідчення її неефективності.

Таблиця 1 – Зміни, що відбулися у ставках оподаткування податком на прибуток, ПДВ та ПДФО

Назва податку	Рік	Основна
Податок на прибуток	1992; II квартал 1993 р. –1994 р.	18%
	I квартал 1993 р.; 1995 р.; 1997–2003 рр.;	30%
	2004–2010	25%
	2011	23%
	2012	21%
	2013	19%
	2014 і до сьогодні	18%
Податок на додану вартість	1992 – I квартал, 2014 р.	20%, 0%;
	II квартал 2014 р. – до сьогодні	20%, 7%, 0%

Продовження таблиці 1

Податок на доходи фізичних осіб	1993–2003	min – 10% max – 40%
	2004	13%
	2007	15%
	2011	15% (17%)
	III квартал 2014 р.–2015 р.	15% (17%) 15% (20%, 25%)
	2015	15% (20%)
	2016 р. – до сьогодні	18%

Дослідження змін, які постійно відбуваються в податковій системі України, є необхідними для створення ефективної системи оподаткування, щоб у майбутньому не повторювались ті ж самі помилки і прорахунки, які вже не раз негативно впливали на економічний розвиток нашої держави.

Шляхом реформування і удосконалення системи оподаткування підприємств можливо досягти значних позитивних змін в економіці України в цілому. Можна виділити такі основні стратегічні цілі і напрями податкового удосконалення:

- підвищення конкурентоспроможності вітчизняного бізнесу;
- легалізація тіньового сектора;
- активізація інвестиційних процесів в економіці;
- простота та зрозумілість податкових норм для суб'єктів господарювання;
- скорочення витрат платників на нарахування і сплату податків та держави на їх адміністрування;
- адаптація податкового законодавства України до законодавства ЄС;
- забезпечення умов для добровільного виконання вимог податкового законодавства платниками податків;
- запровадження інформаційно-аналітичної системи державної податкової служби в національному масштабі;
- автоматизація процесів оподаткування із застосуванням сучасних технологій;
- забезпечення детальної законодавчої регламентації всіх аспектів податкових правовідносин з метою запобігання вирішенню спірних питань на розсуд контролюючих органів;
- забезпечення визначення остаточного переліку прав, обов'язків і відповідальності як платників, так і контролюючих органів з метою рівного розподілу функцій та прав сторін;
- формування податкових правовідносин між суб'єктами господарської діяльності і державою на засадах забезпечення рівних умов господарювання

для суб'єктів різних форм власності, організаційно-правових форм і видів економічної діяльності.

Перелік посилань:

1. Податковий кодекс: Закон України від 02.12.2010 р. № 2755-VI. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua>.
2. Офіційний портал Державної фіскальної служби України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://sfs.gov.ua/podatki-ta-zbori>
3. Вісник: Офіційне видання Державної фіскальної служби України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.visnuk.com.ua>
4. Liga:REPORT [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://report.ligazakon.net/budjet2019>
5. Андрущенко В.Л. Податкові системи зарубіжних країн / В.Л. Андрущенко – К.: Комп'ютер прес, 2014. – 300 с.